

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Софія ПАСТУШИН

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського)
рівня вищої освіти факультету іноземної філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Науковий керівник:

Ірина БІСКУБ

*докторка філологічних наук, професорка кафедри прикладної
лінгвістики, декан факультету іноземної філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк*

Постановка проблеми. Для України, яка вже більш ніж 4 роки потерпає від гідридної російської агресії та лінгвоциду щодо державної мови, питання мовної політики та стабілізації мовного питання постає особливо гостро. Україна – країна, яка в сучасному політичному вимірі взяла активний курс на Євроінтеграцію та знаходиться на шляху до вступу у Європейський Союз (далі ЄС). Процес вступу супроводжується багатьма змінами та адаптаціями законодавства під стандарти та цінності ЄС. Одним із ключових факторів української Євроінтеграції є мовна політика ЄС, яка значно відрізняється від України.

Метою дослідження є порівняльний аналіз основних напрямків та ключових ознак мовної політики Європейського Союзу та України в умовах Євроінтеграції.

Результати дослідження. За даними офіційного веб-сайту Європейського Союзу офіційними мовами ЄС є 24 мови: болгарська, хорватська, чеська, данська, нідерландська, англійська, естонська, фінська, французька, німецька, грецька, угорська, ірландська, італійська, литовська, латвійська, мальтійська, польська, португальська, румунська, словацька, словенська, іспанська і шведська. Крім цього, коли нова країна-член приєднується до ЄС, то її державна мова стає офіційною мовою ЄС і, відповідно, число офіційних мов збільшується.

Основна провідна ознака мовної політики ЄС – багатомовність. Така політика, насамперед, націлена на захист мовної різноманітності, всебічну підтримку вивчення іноземних мов та забезпечення спілкування з громадянами ЄС на їхній рідній мові. Цей підхід дійсно можна вважати унікальним та прогресивним. Багатомовність, як основний напрям, закріплена у Хартії основних прав ЄС, згідно з якою

громадяни мають повне право використовувати будь-яку з 24 офіційних мов для звернення в інституції ЄС, а засідання Європейської Ради та Ради Європейського Союзу інтерпретуються всіма офіційними мовами. Варто також зазначити, що англійська і досі залишається однією з офіційних мов ЄС, навіть попри те, що Велика Британія вийшла зі складу ЄС взимку 2020 року. [1]

Мовна політика ЄС націлена також на те, аби кожен громадянин володів ще двома іноземними мовами, окрім своєї рідної і на це є декілька причин. Перша – знання іноземних мов відкриває можливості для навчання і працевлаштування в будь-якій країні ЄС. Друга – знання та досконале володіння мовами зміцнює зв'язки між народами, «що є необхідною умовою в багатомовній та багатокультурній Європі». Третя причина такої політики – мовний сектор, адже викладання мов, переклади різного типу (усні та письмові) та розвиток мовних технологій є одними з сучасних запитів сучасної економіки. [2, с. 320]

Всі громадяни ЄС у своєму повсякденному спілкуванні використовують понад 60 регіональних мов або мов національних меншин. До числа таких мов можна віднести баскійську та каталонську в Іспанії, лапонську в Швеції, валлонську та фламандську в Бельгії, фризську в Нідерландах, уельську в Великій Британії та ін. В свою чергу, така інституція ЄС як Європейська Комісія всебічно забезпечує розвиток цих мов, шляхом пропаганди ідеї мовного різноманіття, фінансуючи нові освітні проекти та стажування для здобувачів освіти.[2, с.318]

Європейська хартія регіональних мов або мов національних меншин набула чинності і в Україні. Закон «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов та мов меншин» стосується мов 13 національних меншин, що проживають на території України. До цього числа входять: болгарська, гагаузька, грецька, єврейська, молдавська, кримськотатарська, німецька, польська, румунська, словацька, угорська і, звичайно, російська та білоруська. Згодом до тексту закону було додано вірменську та ромську, а такі назви як «єврейська» та «грецька» було виправлено на «ідиш» та «новогрецька».[3]

Питанням мов національних меншин та їхню роль в державному житті займалася М.І. Ярмоленко, яка у своїй праці висловлює таку думку: «Прагнення України вступити до Європейського Союзу додатково ускладнює процес творення нації на єдиній мовній основі, оскільки Рада Європи виразно підтримує не титульні, а міноритарні мови». (Ярмоленко, 2012). Авторка вважає, що мовна ситуація в Україні

зовсім не відповідає Хартії, тому що в даному документі йде мова про стабільну націю з міноритарними мовами. На жаль, цей закон не бере до уваги «український» випадок, де від утиску російської (мови національної меншини) рятувати потрібно саме офіційну державну мову - українську.[4, с.208-210]

Висновки. Мовна політика України та Європейського союзу неабияк відрізняється одна від одної. В Європейському Союзі ми можемо спостерігати мовне різноманіття, що побудоване на засадах рівності та взаємоповаги багатьох таких різних між собою культур та політику багатомовності, яка спонукає та заохочує громадян до вивчення іноземних мов, забезпечуючи для цього всі можливі ресурси. В Україні ситуація значно відрізняється, адже попри офіційний статус державної мови, затверджений у Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної від 25 квітня 2019 року» [5], мова століттями зазнавала і досі зазнає тиску та викорінення з боку російської мови. Мова стала чи не найвагомішим інструментом російської «воєнної машини» та досі використовується як потужний важіль впливу вищим російським керівництвом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Languages, multilingualism, language rules | European Union. *European Union*. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_en (дата звернення: 24.04.2026).
2. Яцимирська М. Мовна політика європейського союзу / Марія Яцимирська. *Вісник Львівського Університету*. – 2019. – №45. – С. 316–322. (дата звернення: 24.04.2026).
3. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин : Закон України від 15.05.2003 р. № 802-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> (дата звернення: 25.04.2026).
4. Ярмоленко М. Мови корінних народів та національних меншин в Україні: право-політична база функціонування. *Наукові записки інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ кураса НАН України*. 2012. Т. 61, № 5. С. 203–215.
5. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 09.05.2024).